

Snuitje of filterbus?



FOTO: CHRIS PENNARTS

Filtermasker beschermt ook bij schilder- en stucadoorwerk.

'Vroeger waren wij misschien het geweten van onze werkgever, maar dat is echt voorbij. Veiligheidkundige expertise is een onlosmakelijk deel geworden van de levering van persoonlijke beschermingsmiddelen die ook persoonlijk beschermende middelen zijn'. Twee leveranciers over het belang van een goed pbm-beleid.

Erik Pennekamp

De veiligheidskundigen Spelthan (Groeneveld-Dordrecht) en Verstraeten (Van Bavel Oosterhout) adviseren bedrijven bij het opzetten van hun persoonlijke-beschermingsmiddelenbeleid. 'Wij als leveranciers van persoonlijke beschermingsmiddelen (pbm) moeten bescherming aanbieden, en dat is meer dan een artikel verkopen. Het artikel plus de toegevoegde waarde van een veiligheidstechnisch advies moet leiden tot een doelmatige bescherming,' zo luidt de basisfilosofie van Spelthan. Verstraeten: 'Wij zijn vooral deskundig in wat pbm's niet kunnen.' Leveranciers die mopperen over vermeend misbruik van hun kennis in de vorm van gratis advies of een gratis risico-inventarisatie begrijpt Spelthan niet. 'Leveranciers moeten goed adviseren, en dan pas op basis van dat advies voor de geschetste situatie in een bedrijf de juiste oplossing aandragen. Dat kan de aanschaf van een beschermingsmiddel zijn, maar dat hoeft niet. Als een probleem aan de bron verholpen kan worden, dan zullen wij dat de klant vertellen. Maar niet altijd kunnen risico's door bronbestrijding volledig worden weggenomen. Soms is er een restrisico, dat hanteer-

baar blijft door persoonlijke beschermingsmiddelen te gebruiken. Het pbm-beleid bepaalt dan het resultaat.'

BASIS

Een gedegen risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) is voor Verstraeten de basis van een goed pbm-beleid. Zijn definitie: 'RI&E is een planmatige aanpak om te zorgen dat een bedrijf geen persoonlijke beschermingsmiddelen nodig heeft'. Zo op het eerste gezicht een krasse uitspraak voor iemand in dienst van een pbm-leverancier, maar elk woord is gemeend. 'Natuurlijk adviseren we geen gehoorbescherming als een simpele omkasting ook voldoet. Dat zou onze geloofwaardigheid enorm aantasten. Vaak vertellen we ook nog waar die omkasting kan worden aangeschaft.' Er zijn zelfs arbodiensten die van de hulp van Verstraeten gebruik maken als een werkgever moeilijk te overtuigen is. 'Vooral kleinere werkgevers hebben soms de indruk dat arbodiensten overdrijven. Ze zoeken toch vaak de makkelijkste, goedkoopste en laagst mogelijke graad van bescherming. Niet uit onwil, maar uit onwetendheid. Neem bijvoorbeeld een metaalbewerker die reinigings-

baden wil om de olie van metaalplaten af te halen. Die kijkt eerst naar hoe goed het apparaat werkt, hoe snel, wat dat allemaal kost. Dan komt het milieu, en vaak pas als de eczeemklachten komen of als ademhalingsmoeilijkheden ontstaan denken ze dat er nog wat meer aan de hand is.' Omgekeerd werkt het ook. 'Wij proberen bedrijven te overtuigen van het nut aan een goede RI&E, omdat wij anders geen goed advies kunnen geven. Zo

vroeg een werkgever eens om adembescherming voor terpentinedampen, terwijl die mannen toch echt met xyleen stonden te werken. De RI&E van de arbodienst leverde die informatie.'

LACHWEKKEND

Persoonlijke beschermingsmiddelen en risico moeten naadloos aansluiten tot beschermzekerheid, vindt Spelthan. Elke

verstoring leidt tot een vals gevoel van veiligheid: de werknemer denkt beschermd te zijn en de werkgever denkt het risico te beheersen. Door training en instructies op de werkvloer laten we zien waar de beperkingen liggen, waar gebruikers op moeten letten. Als je pbm's gebruikt, doe het dan goed.' Lachwekkende, maar daarom niet minder schrijnende voorbeelden kent Verstraeten: een volgelaatsmasker waar twee filterbussen aan waren geschroefd, ééntje tegen stof en ééntje tegen een bepaald gas. Maar die tegen stof houdt geen gas tegen, en die tegen het gas geen stof. 'Veel te vaak pakken mensen zo maar een stel handschoenen of zo maar een filterbus zonder dat ze daar één moment door beschermd zijn.'

SOORTEN ADEMBESCHERMING



Op plaatsen waar dit (in blauw en wit uitgevoerde) bord aanwezig is, is ademhalingsbescherming voor iedereen verplicht.

Snuitjes

De eenvoudigste soort ademhalingsbescherming zijn stofkapjes, ook wel 'snuitje' of 'snoetje' genoemd. Ze bestaan uit een stoffen kapje met een metalen strip die over de neus wordt gebogen.

Er bestaan kapjes tegen verschillende soorten stof, zoals voor grof stof, fijn stof en vernevels. De grofstofkapjes houden, zoals de naam al zegt, alleen grof stof tegen: de zogenaamde 'keienvangers'. Een nadeel van snuitjes is de slechte filtering en de slechte aansluiting op het gezicht.

Voor betere bescherming is daarom een filtermasker nodig. Snuitjes zijn bovendien slechts voor eenmalig gebruik.

Filtermasker

Een filtermasker is een stofmasker waarop een filter(bus) kan worden geschroefd. Welk filter erop moet, hangt af van de aanwezige stof. Er bestaat geen enkel filter dat voor alle omstandigheden geschikt is. De soorten filters:

- **stoffilters.** Er zijn drie soorten: P1 (niet giftig stof met MAC-waarde boven 10 mg/m³), P2 (stof met MAC-waarde tussen 0.1 en 10 mg/m³, behalve asbest), P3 (stof met MAC-waarden lager dan 0.1 mg/m³, asbest, kankerverwekkende stoffen, sporen, bacteriën enz.);
- **gas- en dampfilters.** De opnamecapaciteit van het filter wordt aangeduid met de cijfers 1, 2 en 3. Afhankelijk van de concentratie gas of damp: respectievelijk geschikt voor maximaal 0.1, 0.5 of 1.0 volume % gas of damp in de lucht. Gasfilters zijn er in verschillende typen, elk met hun eigen kleur en letteraanduiding. Bijvoorbeeld: A (bruin) tegen organische dampen met een kookpunt hoger dan 65 °C, K (groen) tegen amoniak;
- **combinatiefilters.** Beschermt tegen stof en gevaarlijke dampen. AP-filter bijvoorbeeld beschermt tegen stof en organische dampen.

Filtermasker en filter zijn niet onbeperkt bruikbaar. Op een gegeven moment is het filter verzadigd. Filters moeten daarom regelmatig vervangen worden.

Verseluchtmasker

De enige ademhalingsbescherming die werkelijk beschermt tegen inademing van alle soorten stof, gas en damp zijn verseluchtmaskers, helmen en kappen. Voordeel: er is geen extra inspanning nodig om te ademen (geen ademweerstand). Nadeel: duur in aanschaf en onderhoud, beperkte bewegingsvrijheid.

DRIE KANTEN

Spelthan onderscheidt drie kanten bij de keuze van persoonlijke beschermingsmiddelen: het risico waartegen moet worden beschermd (volgt uit de risico-inventarisatie), de taak die de persoon moet uitvoeren en de persoon zelf. Baarden en snorren stellen ten slotte eisen aan ademhalingsbescherming; hoe is de algemene gezondheidstoestand; hoe gaan mensen om met risico's? Al die facetten moeten worden meegewogen. Daarnaast moet de adviseur rekening houden met eisen en prioriteiten bij werkgevers én bij werknemers. 'Een middel moet vanzelfsprekend aan de wettelijke eisen voldoen. De rechter kan bepalen dat een persoonlijk beschermingsmiddel niet als doelmatig goed kan worden beschouwd, met alle gevolgen voor de aansprakelijkheid vandie. Een persoonlijk beschermingsmiddel moet doelmatig beschermen en moet doelmatig worden gebruikt. Overbescherming is net zo schadelijk als onderbescherming. Maar de productiviteit mag er van werkgevers niet onder lijden. Bovendien moet het middel op de juiste plek op het juiste tijdstip beschikbaar zijn. Essentieel is dat de werkgever een evenwicht ervaart tussen zijn zorgplicht en zijn ondernemersplicht. Met andere woorden: hoe succesvol is de investering in persoonlijke beschermingsmiddelen?' Verstraeten ziet langs die economische weg profijt voor zowel afnemer als leverancier: 'Een goed pbm-beleid voorkomt

overbodige aanschaf. Voor sommige bedrijven is het drukken van de kosten zelfs het uitgangspunt van waaruit zo'n beleid wordt ontwikkeld. Inkopers spelen dan een grotere rol dan arboverantwoordelijken. Wij helpen dan bij het structureren. Veel bedrijven gaan over op één leverancier die de totale behoefte aan pbm's dekt. Voor zo'n klant maken we dan een bedrijfsgericht pbm-handboek waar alle middelen instaan, inclusief waarvoor ze wel en niet gebruikt kunnen worden. Alle spullen die je levert moeten dan aan alle eisen voldoen.'

SNOETJE

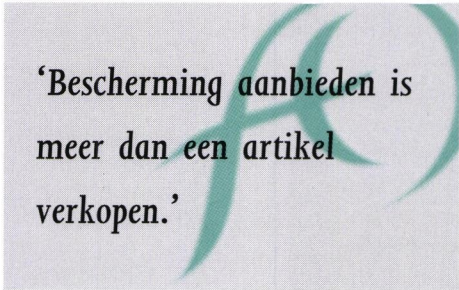
De eisen van de gebruikers wegen voor Spelthan net zo zwaar: 'Een werknemer wil natuurlijk op de eerste plaats beschermd zijn, zonder lichamelijke of geestelijke belemmeringen te ondervinden. Het dragen van een pbm is voor de gebruiker altijd een zekere belasting. Maar die belasting mag geen blok aan het been van de gebruiker zijn. Als de gebruiker dat gevoel wel heeft, dan zal hij zodanig gaan manipuleren dat hij die belasting gaat ontlopen. Dat de beschermkwaliteit in het geding is zal duidelijk zijn. De werknemer wil ook geen extra handelingen hoeven verrichten. De persoonlijke beschermingsmiddelen moeten gewoon ter plekke aanwezig zijn,' vindt Spelthan. Verstraeten: 'Een snoetje waar een gat in is geknipt om een sigaret te kunnen roken is geen sprookje. Dat gebeurt echt.'

OPTELSOM

'Als je veiligheid ziet als de optelsom van bronbeheersing en de kwaliteit van de persoonlijke bescherming, dan heb je één vergelijking met twee onbekenden. Zonder de "bronbeheerder" kan de leverancier geen goede persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking stellen. Maar omgekeerd kan de bronbeheerder niet goed kiezen zonder de deskundigheid van de leverancier in te schakelen. Nauwe samenwerking tussen bronbeheerder en leverancier is dus noodzakelijk'.

De manier waarop dat moet gebeuren, staat Spelthan helder voor ogen: 'Eerst moet de risico-omgeving en de risicosituatie helder en inzichtelijk worden beschreven. Daarna moet een evenwicht-

tig risico-bewustzijn worden opgebouwd, er moet als het ware een middenweg worden gevonden tussen machobravoure en paniek. Vervolgens moeten het risicobewustzijn en het vertrouwen en de noodzaak van het gebruik van het persoonlijk beschermingsmiddel met elkaar in evenwicht zijn. Mensen moeten het willen dragen. En een evaluatie is natuurlijk ook onmis-



**'Bescherming aanbieden is
meer dan een artikel
verkopen.'**

baar, al is het maar omdat de techniek niet stilstaat.'

FLUBBERIGE KIP

Training en voorlichting zijn een must. 'Relaties vragen ons wel eens om iets te komen vertellen over het gebruik van pbm's,' zegt Verstraeten. 'Dat kunnen we natuurlijk niet bij ieder paar schoenen doen, maar als de klant daar behoefte aan heeft, dan komen wij.' Veel gevraagde onderwerpen zijn adembescherming, lawaai, handschoenen en kleding. 'En een stukje voorlichting over de Arbowet pik je dan al snel mee,' vult hij aan. 'Het CE-verhaal is heel belangrijk. Daar bestaan nog veel misverstanden over. Een pbm met CE-keurmerk wordt gevaarlijk als je het op de verkeerde manier gebruikt. Er moet meer gebeuren dan alleen het meeleveren van de gebruiksaanwijzing en de technische documentatie. De leverancier speelt in die verantwoording van de werkgever ook een rol.'

Een beetje weemoedig herinnert Verstraeten zich een wel heel speciale voorlichtingsbijeenkomst: 'De veiligheidskundige van het betreffende bedrijf liet altijd een geplukte kip aan een Teflondraadje in een vat met een buitengewoon gemeen oplosmiddel zakken. Bij het ophijzen was de kip een vieze, flubberige massa geworden. Iedereen werkte daar altijd met het juiste soort handschoenen'.

'Hoe zorgvuldig een persoonlijk beschermingsmiddel ook wordt gekozen, de be-

scherming staat of valt met de bereidheid van de gebruiker om het persoonlijk beschermingsmiddel ook doelmatig en goed te dragen. Dat heeft te maken met het risicobewustzijn. Is dat groot genoeg, dan is de bereidheid bijna 100%. Dat valt ook te verwachten bij risico's met een acuut effect. Als het risicobewustzijn ontbreekt of er is geen acuut effect, dan gaan negatieve factoren een rol spelen. Door een pbm wordt de taak zwaarder of het middel zit niet lekker (zonder is bijna altijd comfortabeler). Zeker in een macho-omgeving loopt het imago schade op als persoonlijke beschermingsmiddelen worden gedragen, en last but not least: niet iedereen heeft een even goed inzicht in de noodzaak tot bescherming en beschermzekerheid. Het meehelpen aan het vergroten van het risicobewustzijn is daarom één van de taken van de pbm-leverancier. Als hij dat met voldoende veiligheidstechnische deskundigheid doet, zal daardoor de beschermzekerheid en daarmee het nut van de investering in beschermingsmiddelen in belangrijke mate toenemen. Een goed persoonlijk beschermingsmiddel dat niet wordt gedragen ondermijnt de hele arbozorg.'

ZUURSTOFGEBREK

Cultuurverschillen zijn van enorme invloed, vindt Verstraeten. 'Bij de goede bedrijven is het de normaalste zaak van de wereld dat een operator de president-directeur wegstuurt omdat hij geen veiligheidsschoenen aan heeft. Aan de andere kant staan sommige autospuiters bij wijze van spreken blauw van het zuurstofgebrek te werken omdat hun filterbus al heel lang geleden is afgelopen.'

Toch is hij niet somber. 'De roep van onderaf om bronmaatregelen wordt sterker. Vooral jonge mensen die via school zijn voorgelicht accepteren veel minder dan tien jaar geleden. Soms komen wij hier niet toe aan ons werk omdat we de hele dag gebeld worden. Van de duivenmelker tot de chemie-gigant. De bewustwording is enorm toegenomen. Vroeger werd een telefoontje nog wel eens beëindigd met de mededeling "we bellen nog wel eens terug". Tegenwoordig doen ze dat ook echt.'